

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. spalio 9 d. *

Ir tada buvo Žalgiris

Po vienos pirmųjų edukacinių programų „Ir tada buvo Žalgiris“ prie aukštaitiškos sodybos iš kairės: Mindaugas Kačemarskas-Uosis, buvęs Algimanto apygardos partizanas Jonas Kadžionis-Bėda, šeimininkė Rita Vasiliauskienė, buvusi politinė kalinė, LPKTS Anykščių filialo pirmininkė Prima Petrylienė, Raimondas Guobis-Žalgiris ir šeimininkas Audrius Laskauskas

Lietuviškas sodžius, jo senosios trobos, kurios daug papasakotų jei prabiltų, – senolės, mačiusios romujį nepriklasomybės laikotarpi, karo balsumus, svetimų armijų kareivius. Jos mena ir baisūji pokarij, kai sodiečio troboje ne visada buvo saugu. Nuolat užklysdavo nekiestieji svečiai – stribai ir sovietiniai aktyvistai. Užsukdavo ir savieji – į nelygią kovą su okupantais stoję lietuvių partizanai.

Tos dviejų galų, senutėlės, bet erdvios ir puikios, iš gelvuų senmedžių sunertos aukštaitiškos gryčios stovėjo Ramuldavos miško pakraštyje Daunaikių kaime. Jos, susiklosčius palankioms aplinkybėms, buvo nupirktos ir perstatyti Arklio muziejuje Niūronyse. Ir iš tiesų smagu, kad Legū sodyboje muziejininkai prieš penkerius metus pradėjo vykdyti edukacines programas „Ir tada buvo Žalgiris“. Vardan to, kad Lietuvos jaunimas ir vyresnieji galėtų geriau suprasti partizanų kovos prasmę, jų gyvenimo salygas nuolat persekiojant priešams ir pažintų patriotiškai nusiteikusius kaimo žmones, kurie nuoširdžiai rėmė kovotojus maistu, drabužiais, apavu ir kitomis būtiniausiomis gėrybėmis.

Edukacinės programos dalyviai susirenka į senąją trobą, susėda į užstalę ir šnekus šei-

mininkas papasakoja apie pokario Lietuvą, gyvenimą to meto kaime, prievoles, valdžios savivalę, gresiančią kolektivizaciją. Šeimininkė sukasi ap link krosnį, troboje pakvimpą gardžiu valgiu. Ir štai tuomet kažkas pabeldžia į langą. Igidusi ausis supratę, kad tai patriotinės dainos „Lietuviai esame mes gimę“ melodika. Greitai partizanai, ši kartą jie dviese, pasibeldžia į duris. Pažvelgusi kas ten, moteriškė neramiu balsu ištaria: „Tėvai, partizanai“. Jiems keista, kad miško broliai pasirodė dieną, matyt vargai prispaudė. Svečius sodina prie stalo. Vienas aukštasis, lieknas, šauliška uniforma, buvęs studentas „Uosis“, antrasis tvirto sodietiško sudėjimo, išspraudęs į juodos gelumbės švarką – „frienčių“, abu su lietuviškais ženklais pažymėtomis, kariškomis kepurėmis, abu susijuosę diržais su pistoletu dėklėmis. Antrojo slapyvardis „Žalgiris“, jis dar ginkluotas, matyt, vokiško šautuvo „mauzerio“ nupjautavamzdžiu.

Šeimininkė motiniškai susirūpina – gal nevalgę, gal alkani, sodina prie stalo. Barščiai su mėsa, kuriuos karšto viralo seniai ragavę vyrai su didžiu pasigardžiavimu srebria. Viralo gauna ir programas dalyviai, o kokios gardžios krosnyje keptos bulvės, pagardintos sviestu.
(keliamas į 6 psl.)

Žygis „Kęstučio apygardos partizanų takais“ Jurbarko apylinkėse

Ankstyva ir saulėtą rugsėjo 25-osios rytą nešini gėlių krepšeliais ir žvakėmis buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, Laisvės kovų dalyviai, jų vaisai, vaikaičiai ir svečiai skubėjo į naujos memorialinės lento Jurbarke, Kauno gatvėje, atidengimo iškilmes. Susirinko ne tik jurbarkiečiai ir rajono gyventojai, tačiau ir didelis būrys svečių iš LPKTS Tauragės, Šilalės filialų, apsilankė ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos pirmininkas Gvidas Rutkauskas.

Memorialinės lento, skirtos 1945–1953 metais žuvusiems partizanams, atidengimo iškilmes pradėjo Jurbarko Konstantino Glinskio teatro režisierė Danutė Samienė, susirinkusiems primindama šios vietas reikšmę ir istoriją. Lentą atidengė Šaulių sąjungos Jurbarko Petro Paulaičio 1-os kuopos vadės Algirdas Genys ir LPKTS Jurbarko filialo narys Vytautas Jurgis Kairys, iškalęs tekstą šioje lentoje. Lentą pašventino Jurbarko Šv. Trejybės bažnyčios parapijos klebonas dekanas Darius Auglys. Atminimo žvakutes uždegtė ir sveikino žodžius tarė Jurbarko rajono savivaldybės meras Skirmantas Mockevičius ir LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas. Po iškilmingos atidengimo ceremonijos žygio dalyviai ir gausus būrys jaučiai šaulių iš Jurbarko ir Tauragės apskričių patraukė Šimkaičių link.

Šimkaičiuose vėliavų kolona pajudėjo prie iš lauko akmenų paminklėje pastatytuo paminklo žuvusiems partizanams atminti. Žygio dalyvius pasitiko Šimkaičių Jono Žemaičio pagrindinės mokyklos mokytojai bei mokiniai. Jie pristatė meninę programą bei trumpai papasakojo šios vienos istorinė reikšmę ir kilmę.

Kelionė tęsesi Šimkaičių miške, prie atkurto generolo Jono Žemaičio vadavietės – bunkerio. Cia žygeivius pasitiko Vadžgirio sakralinės muzikos ansamblio vadovė Lina Lukošienė. Kol vieni apžiūrėjo atstatytą žeminę, kiti klausėsi Jurbarko savivaldybės etnokultūros ir kraštoty-

ros vyr. specialistės Reginos Kliukienės pasakojimo. Sugiedojus Lietuvos Respublikos himną, Lina Lukošienė dainavo patriotines dainas. Kaip ir kiekvienoje sostojimo vietoje, taip ir šioje, buvo padėta gėlių bei uždegta atminimo žvakučių.

Girdžių seniūnijoje, Jokūbaičių kaime, karo lakūno Juozo Kasperavičiaus tėviš-

kėje, žygio dalyvių laukė Girėnų seniūnas Darius Juodaitis ir istorijos mokytoja D. Juškienė su mokine. Pabendradavę visi skubėjo toliau.

Kelionės metu trumpam stabtelėjome prie Eržvilko miestelyje esančio paminklo – šulinio, į kurį buvo metami partizanų kūnai. Kita sostojimo vieta – Eržvilko gimnazija.
(keliamas į 6 psl.)

Esi Lietuvos mokytojas

„Ateitis – mokyklos mokytojo rankose“, – taip mokyklos ir mokytojo svarbą suprato 19 amžiaus prancūzų rašytojas Viktoras Hugo. Taip ją supranta ir suprato visos tautos. Mokytojo dienos, kurią minėjome spalio 5-ąją, proga keletas minčių apie mokytojus tremčių kontekste.

Kaip žinia, sovietų valdžia savo priešais laikė ne tik buožes ar pasiturinčius miestelėnus. Jie puikiai ižvelgė, jog kritinis mąstymas būdingas nebūtinai turtingam, kad jų potentialus priešas – išsilavinęs ir savo istoriją išmanantis žmogus. Dar didesnis priešas – tokį žinių perteikėjas ir kritinės mąstymenos ugdytojas – mokytojas, – kurių tarpukario Lietuvai jau nemažai, nes per keliolika Nepriklausomybės metų jau buvo sukūrusi solidų mokyklų tinklą: 1918 metais savo žinion perėmusi 8 gimnazijas ir 11 progimnazijų, 20 amžiaus trečiojo dešimtmečio viduryje jau turėjo 38 gimnazijas, 79 progimnazijas ir vidurines mokyklas, steigė vadinas specialias mokyklas – miškininkų, sodininkystės ir daržininkystės, karo, karo aviacijos, meno, muzikos ir kitas, o 1935-aisiais ēmė veikti ir Respublikos pedagoginis institutas. Nors pastaruoju metu vis dažniau imama oponuoti teiginiu, kad mokytojo profesija tarpukario Lietuvoje buvo tarp garbingiausių, iš tiesų tai tikrai ne mitas, bet realybė. Tai įrodo faktas, kad mokytojui iš tiesų buvo keliami aukštūs doriniai reikalavimai. I mokytoją, ypač pradinį klasių, buvo žiūrima kaip i žmogų, kuris deda etinius, dorovinius ir visus kitus būsimos asmenybės pamatus.

Tiksliai nėra žinoma, kiek mokytojų tapo genocido auk-

mis, tačiau skelbiama, kad vien 1940–1941 metais teroro aukomis tapo 1187 mokytojai. Suiminėjami ir tremiami su šeimomis į Sibirą patys kūrybingiausi, darbščiausi mokytojai. Tūkstančiai. Daugiausia nukentėdavo dirbusieji kaimuose. 1948 metais iš Girkalnio valsčiuje dirbančių 52 mokytojų išvežta buvo 13, o dar keliolika – kitaip metais. Kaimuose mokytojų laukė ir kitokie moraliniai išbandymai. Komunistų akty-

vistai ir stribai siekė juos naudoti kaimynų išvežimo akcijoms vykdyti. Per 1948 m. trėtimą į Vilkaviškio vykdomojo komiteto būstinę buvo sukiesti tarnautojai, kuriems pranešta, jog jie turės talkininkauti organizuojant „buožių“ išvežimą, o kad nepabėgtų ir niekam nepraneštų, visi buvo užrakinti būstinėje. Panašiai vyko Kretingoje.

Už ką mokytojai buvo tremiami? Dėl daugelio aplinkybių. Vieni jų vadovavo moksleivių organizacijoms, tokioms kaip angelaičiai, skautai. Kiti patys priklauso šaulių, mokytojų sąjungai – šių prieškario

Lietuvoje veikė net kelios, ar užsiėmė kita „nusikalstama“ veikla. Dar kiti buvo tiesiog „nepatikimi“, „kenkejiški“.

Štai kaip prisimena krekenaviečių Vincas Steponavičius, jo geografijos mokytoja per pamoką parodė JAV miestų spalvotų atvirukų. Ją įskundė, kad propaguoja kapitalistinį gyvenimą. Sovietai buvo sukurę ištisą tinklą tokų skundikų tiek tarp moksleivių, tiek tarp mokytojų.

Tačiau didžiausią kaltę prieškario Lietuvos mokytojai užsitraukė per 1940-aisiais vykusį Mokytojų suvažiavimą. Jo metu buvęs švietimo ministras

supažindino visus su naujomis gairėmis mokytojų veiklai: „Išsilaisvinti iš prietarų, kuriais jo dvasią žalojo kapitalistinė santvarka ir kuriais jis pats buvo verčiamas žaloti jaunimo dvasią (...) suprasti pats ir geriausiai iđiegti savo auklėtinams mintį, kad jo tėvynė – dirbančioji įvairiatautė Sovietų sąjunga, kuri, nušiesta genialiojo viso pasaulio dirbančių vado draugo Stalino konstitucijos saulės, stato didingą, lig šiol pasauly neregėto masto ir neregėto spalvingumo gyvenimą“. Tuo tarpu mokytojai, suvažiavimui pasibaigus, atsistojo ir

sugedojo „Tautišką giesmę“. Tokio akibrokšto sovietai negalėjo atleisti ir užmiršti. Taip pat negalėjo nuleisti akių nuo mokykloje vykstančio gyvenimo. Kaip tas gyvenimas pasikeitė okupacijos metais, puikiai iliustruoja 1926 metais Mato Grigonio suformuluotas ir publikuotas tarpukario mokytojų etinis kodeksas „Švietimo darbas“ (1926, Nr. 9, p. 1025–1026). Jame išdėstyti esminiai doriniai, etiniai, bendražmogiški principai ir kompetencijos reikalavimai.

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Troškimas

meilę Tėvynei, ištikimybę jai galim parodyt tik savo likimo bičiulių būryje.

Ar ne laikas mums, paskutiniams „dinozaurams“, garsiai skelbtai savo tiesą: mes ne buvę stribai, ne vagys ar plėšikai, mes neturime ko gėdysis nei prieš Dievą, nei prieš Tėvynę, nei prieš žmones. Mūsų nėra ko gėdysis, o reikėtų išmokti didžiuotis už šią dieną, laisvą žodį ir kelią į pašaulį. Už laisvę.

Nebesuskaičiuojam, kiek aukų paaukota, kiek skaudžių likimo smūgių iškentėta. Šviesios asmenybės iki paskutinio atodūsio siekė gėrio žmonėms ir savo žemei. Jie nusipelnė vi-

sų dorų žmonių pagarbos už tikėjimą tiesa. Buvo, kurie pirštais paglostę Trispalvės šilką sakė: „Ačiū Dievui, sulaukiau...“ Sulaukė, kaip dovaną už laukimą, atlygi už tikėjimą. Tai praeitis, turinti savęje nuo amžių išsaugotą gimtinės meilę. Nedeklaruotą, tik darbais atiduotą savo šaliai, savo Tėvynei.

Sakome – buvo jų ir yra. Daug mylinčių savo kraštą, tik mažiau skelbiančių tą širdy išnešiotą tiesą. Žiūrime krepšinių. Argi kamuolio metimas į krepšį vertas tokios audringos reakcijos? Tik sustiprintas tau tos garbe, papuoštas pasidžiavimu, kad esame lietu-

vai, kamuolys tampa šilumos ir džiaugsmo simboliu. Eina žmogus. Niekas nenulenkia galvos pagerbdamas jo gyvenimo kelią. Ne turto ieškant, ne pelno siekiant. Nežino praeivis, kad galbūt jam tūrėtų būti dėkingas už ramų gyvenimą, namų šilumą, vaikų juoką. Kadangi mes išmoksime dėkingumo?

Už ramybę, be tremties ir lagerių, be švių dieną ir nakčių. Argi to maža? Kad tik užtektų šilumos ir duonos mūsų vaimams, neužmirštant dėkingumo praeities kartoms.

Šiandien to stinga. Dvidešimt penkeri metai praėjo, o Lukiskių aikštė tuščia. Stinga proto ir ryžto pagerbtis savo tau-

tos praeitį. Norėdami rodyti tik tai, kas gera, nežinom, kur padėti skaudžius istorijos puslapius. Ar ilgai svarstyse, sunkindami metų naštą ir savo atsakomybę. Juk ir mums tenka jos dalis už praeities klaidas.

„Kas nedirba – tas neklysta“ – sako sena patarlė. Nors pasistenkim, kad klaidų būtų kuo daugiau, kad apsimetelių „patriotų“ rudeniškės lakštinė galos giesmės nesuklaidintų dorų žmonių. Ne kažkiek laiko liko iki rinkimų. Laikas rinktis, laikas ruoštis. Kaip pasiklosim, taip išsimiegosim, tik nepramiegokim aušros!

Algirdas BLAŽYS

M. Grigonis.

Dešimt pedagogikos įsakymų,

mokytojams visuomet žinotinu.

Tu esi mokytojas, kuris turi išvesti žmonijai iš tamso vergovės ir būsimajā karta kultūringai išaukšteti, taigi:

1. Neturėk kito amato, kaip tik mokytojo darba.
 - a) Būk mokytojas mokykloje ir už mokyklos, tiek vaikų, tiek suaugusiųjų, bet pašalinės, tarybos nesilink; pakats tau ir mokytojo duonos, o siela ypač bus sotis tuo, kad tau vyks mokyklos darbas.
2. Nemindyk didaktikos dėsnį.
 - a) Nedrask citi į klase, neprisiruoš pamokai.
 - b) nevaikščiok kaip kalakutas po klasc, bet stovok tokijo vietoj, kad ir tu visą klasę matytum ir kad mokiniai tave matytu.
 - c) visa klasė turi dalyvauti bendrame darbe,
 - d) pats kuo mažiausia kalbék.
3. Lavinkis, lavinkis ir lavinkis.
 - a) Moškio galio nėra,
 - b) tu dar nežinai nė to, kas pedagogikos jau siekta,
 - c) naudokis knygynais,
 - d) neniekini draugų patarimų,
 - e) atvykės į kaimynų mokytoja kuo mažiausia politiku, bet kalbékis pedagoginėmis temomis,
 - f) dalyvauk mokytojų susivažiavimose ir sugebék savo nuomonės argumentuoti,
 - g) skaityk knygomis su kitais mokytojais,
 - i) skaityk pedagog. laikraščius,
 - j) netaikink kiekvienos nėnuojenos, jos nesupratęs ir neapsvarstęs,
 - y) skaityk dailiosios literatūros kūrinius, kad huma-
 - k) tobulinkis pašyboje ir darbeliuose.
4. Gerb autoritetus.
 - a) Kvailiausias yra tas, kuris tariasi ētas visų gūdriausias.

Švietimo Darbas, Nr. 9.

2

— 1926 —	
b) nemiskinkis klasikos partizana mokytojų praktiką, c) automobilis išlikti ir kaičiau buvoti ir mokytojų vyras. iškai klasinės svetainės prekybinių suradymų.	6. Nemindyk: a) Neprauk mokiniai džilkinai, b) nežibiski išlikti asmenybiu, klasės discipliną palaičyk sukonfliktinėmis klasės džilkinu, c) buvusiuosius laikyklis buvusiuose grožinėjose, d) geriausiai bus, kai mokiniai mokiniai nesineši užduosi. e) mokykloje galis būti jy mokiniai mokiniai. 8. Nemindyk į pagundą, a) Neprauk, b) nel pagundu, kai mokiniai neveduoj mokiniai iš mokiniai, c) ir Kristaus baubo mokytojas, ir tave vadinė mokytoju, kai elis sulig nuo kėdės vardo.
7. Mokykla a) Kita mokykla, mūšiuose mokytojai kita mokykla mokykla, b) mūšiuose išmėgiamas laikus įpaprastinėjimus į paminklą, nevyskoperi jas įpaprastinėjimus, laikus nesvyžiuojamus po įpaprastinę ir įpaprastinę, c) buvusiuose mokykloje ir kito mokykloje, d) jei tau kita būtina vidi mūsų mokyklos mokytojų vyras, e) nelink iš mokiniumu dovanai.	8. Negaliokite netinkai, a) Mokykloje reikia išlikti patikimatas žiniai, b) mūšiuose įpaprastinėjimus džilkinai įpaprastinėjant, c) mūšiuose netinkai įpaprastinėjant darbu. 9. Mokykla a) Mokykloje išlikti išlikti žiniai, b) mūšiuose įpaprastinėjimus džilkinai įpaprastinėjant, c) mūšiuose įpaprastinėjimus įpaprastinėjant, d) Tu vadinės žinomai įpaprastinės, e) koreiki išlikti nu netinkai ir įpaprastinę, f) įpaprastinė nuo mokyklos reikalingos džilkinė giliai, g) vyras ir vyras įpaprastinės žinomai įpaprastinės, h) kito mokykloje ir mokiniai jai, kad tave mokiniai, i) mokiniai džilkinai pasakyti, jei buvo įpaprastinės apdūlitas.
10. Neplauk, a) Neplauk, b) nel iš klasės, c) vyras vyras įpaprastinėjimus laikus įpaprastinės. Mokiniai savo darbu vyras vyras ir kėdėmis, o savo mokiniaus ir džilkinus kilti pati savo. Ačiūmink eis Lietuvos mokytojus.	

Įvykiai, komentarai

Neramu Artimuosiuose Rytuose, dar neramiau Europoje

Putinas į Jungtinių Tautų Generalinę Asamblę atėjo pasiruošęs

Ukrainos užsienio reikalų ministras Pavelas Klimkinas nesenaijai Ukrainianos televizijos kanalui „24“ pareiškė, kad Rusija dalyvavo parengiant ISIS („Islamio valstybę“) smogikus. Pasak ministro, didelė dalis tų, kurie šiandien kariauja ISIS pusėje, yra buvę Sadamo armijos kariai. Rusija juos puikiai pažįsta, žino jų mentalitetą, didele daliomyra prisidėjusi juos treniruojant. Toks jau Rusijos veikimo būdas: kur nors sukurti krizę ir paskui pareikštį pasauliui, kad iš jos „išvairuoti“ galėtų tik Rusija, kalbėjo P. Klimkinas. Idomu tai, kad aiškesnių Russianos paneigimų dėl šio ukrainiečių ministro pareiškimo nepasirodė. Nenuostabu – juk jis pataikė į dešimtuką, apibūdindamas Rusijos vaidmenį Sirijoje, tad pulti į polemiką su ukrainiečiu reikštū pripažinti, jog jis teius.

Rugsėjo pradžioje Putinas pareiškė, kad Rusija rema Asado režimą kovoje su ISIS. Ir netgi padės kariniai veiksmi, jeigu tik šis paprašys. Atseit, tokiai veiksmi Rusija neva sieks stabilizuoti padėtį šioje šalyje ir pasiekti taiką, nes tik Asado kariuomenė, pasak Putino, yra pajėgikovotis su ISIS. Amerikiečiai į tai atsakė, jog vienašališkas Rusijos veikimas Sirijoje, neatsižvelgiant į tarptautinės koalicijos veiksmus, bus įvertintas kaip siekis išsaugoti Asado režimą ir tik dar labiau gilins problemą bei ves Rusiją į tarptautinę izoliaciją.

Yra ir dar vienas pastebėjimas – Asado kariuomenė kovoja su nuosaikiaja opozicija, t.y. su sukilėliais, pasiryžusiais nuversti Asado režimą, o su ISIS jos aktyviu veiksmu nematyti. Beje, tą patį galima pasakyti ir apie ISIS – ši teroristinė organizacija daugiau kovoja su kitomis grupuotėmis, nei su Asado kariais. Todėl Rusijos vadovo Putino gražylystės Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje rugpjūčio 28 dieną galima vertinti tik kaip suktą viražą, siekiant įrodinti tariamą būtinybę išsaugoti Asado režimą, kaip vienintelį būdą sudoroti ISIS. Tačiau negalime nuneigtį nemalonaus faktą, kad Rusijos vadovas į JT Generalinę Asamblę atvyko gerai pasiruošęs. Ir ne šiaip sau, bet apsiginklavęs tiesiogiui tei-

gia politologai, jis vienintelis Sirijoje dislokavo papildomas karines pajėgas. Štai tomis pagėjomis jis netrukus įrodė, jog Asado režimo išsaugojimas ištikruju yra vienas iš Rusijos tikslų.

Situacija Putinui palanki

Rusija, žinoma, sulaukė tinkamo laiko – Europa nesustvarko su nelegalia migracija (kurios priežasčių beieškant galima aptikti ir Rusijos pėdsakų), Graikija, atrodo, vėl pjaus šaką, ant kurios pati sėdi (vėl išsirinkusi Tsipras premjeru), Ispanijoje Katalonijos separatistai griauna šalies vientisumą, balsuodami už atsiskyrimą, JAV prezidentas B. Obama jau yra pasidavęs Putino malonei (kai pareiškė, jog JAV nori „perkrauti“ santykius su Rusija ir nepalaikė siūlymų tiekti ginklus Ukrainianai), o propagandos paveikti eiliniai ES šalių gyventojai dažnai atsako, jog nemato nieko bloga Putino asmenye.

Apie Rusijos gyventojų nuostatas net ir kalbėti neverta. Taigi Putinas jautėsi esantis stiprus, tad vyko į Niujorką pasitikėdamas savimi ir net neraudovo varydamas demagogiją. Iš tos stalininių laikų retorikos aiškiai matėsi Putino tonas „apeliuoti“ į didžiųjų valstybių „sąžinę“ – atseit, tik mes, galtingieji, turime teisę spręsti viso pasaulio likimą, nekreipdami dėmesio į nykštukų norus.

Kita vertus, jei kam pasirodytu, jog tai Putinas privertė į kontaktus eiti JAV prezidentą Obamą (ką, beje, visomis triūbomis triūbija rusų propagandos priemonės), tai tokiem reikia priminti, jog Putinas susitikimų eilėje su JAV prezidentu buvo ketvirtas – prieš jį dar buvo popiežius Pranciškus, Kinijos prezidentas Xi Jinpingas ir net Kubos prezidentas Raulis Castro (JAV ir Kubos santykiai atsiliimas labai nemalonus Rusijai). O susitikimas su Putinu – tai tik Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos nuopelnas.

KGB niekada nerezgė intrigų „šiaip sau“

Kodėl Putinas dumia akis? Negi tik tam, kad nukreiptų pasaulio dėmesį nuo Ukrainianos? O gal jis vis dėlto turi kitų kėslų? Kaip pastebėjo profesorius Žygimantas Pavilionis TV laidote „Teisė žinoti“, KGB niekada nerezgė intrigų „šiaip sau“ – visada už jų slypėjo agresijos planai. Todėl ir

šiakart neatmeskime paties blogiausio scenarijaus mums – ar nesislepiu už Putino gražylyscių planai žengti dar toliau, siekiant atitaisyti „istorinę kladą“, tai yra, atkurti subyrėjusios Sovietų sajungos ribas? Tam galima panaudoti ir rinkimus ES šalyse, prastumiant į valdžią radikalias politines jėgas (argi nekilo kam iš mūsų minčių, kad tokie kaip Tsipras mieliau prisijungtų prie Rusijos, nei liktų ES?), galų gale, galime tik paspėlioti, kokių scenarijų prikūrės Kremlius Baltijos šalims.

Mums nerimo turėtų kelti ir tai, kad šiuo metu Vakarų pasaulis toli gražu ne pačiam „jėgų žydėjime“ – ES šalims lyderiams vadovauja kairumu ir liberalizmu apsinuodiję lyderiai, nespinduliuojantys savabémis imtis ryžtingų veiksmų iškilus neplanuotiemis sunkumams (politologai ypač pabrėžia Vokietijos nesugebėjimo ir nenoro imtis lyderio vaidmens tuomet, kai reikia jėgos pozicijų), Jungtinėms Tautoms vadovauja jokiomis lyderio savabémis nepasižymintis generalinis sekretorius Ban Ki Moonas (ar ką nors esate girdėjė apie sėkmingas jo iniciatyvas spendžiant tarptautines problemas?), kuris, beje, Generalinėje Asamblėjoje atrodė kaip geraširdis seniokas, tikintis, kad galima sutaikyti du mirtinai susipykusių vaikus, iš kurių vienas klasingai galanda peili. Tad būtų nesuprantama, jei KGB karininkas nepasinaudotų tokia palankia proga.

Iš JT tribūnos Putinas pareiškė, kad „vadovaujantis tarptautinėmis normomis siūlome sukurti plačią antiteroristinę koaliciją“. Ironiškai skamba tokie žodžiai iš teroristinės valstybės vadovo lūpu, tiesa? Putinas, kuris jau viešai yra pareiškės, kad jiems tarptautinės normos negalioja, kviečia jomis vadovautis! Ne šiaip sau Ukrainianos delegacija, Putiniui atėjus į tribūną, paliko salę... Putinas suvaidino, kad jam tikrai rūpi kova su „Islamio valstybe“ ISIS (kažkodėl islamą Putinas pavadinė „didinėjusia pasaulio religija“ – gal iš didelio noro įgelti Katalikų Bažnyčią?), tačiau jis besąlygiškai palaikys Asadą ir nesutiks, jog šis būtų verčiamas pasitraukti iš valdžios.

Aišku viena – jeigu Putiniui pavyks primesti tokį scenarijų, tai reikš visišką Vakarų fiasko ir jo, tai yra Putino, pergalę Artimuosiuose Rytuose. Deja,

bet ir JAV prezidento Obamos atsakas į Putino demagogijas buvo, švelniai tariant, neįtikinamas. Pavyzdžiu, į Putino cinišką melą, kad Ukrainianoje užsienio jėgos įvykdė perversmą ir sukėlė pilietinį karą, Obama teatsakė, jog Ukraine turi teisę rinktis demokratinį kelią ir kad nepritaria Rusijos siūlomam scenarijui Sirijoje. (Politologai pastebėjo, jog susidarė įspūdis, kad Obama teisinas prieš Putiną.)

Šunys loja, karavanas eina

Trumpai tariant, Putinas gavo šansą pasinaudoti JT tribūna, kurioje stovinčio oratoriaus klausosi visas pasaulis, ir juo pasinaudojo. Ką gi esminio pasakė Putinas? Ogi tai, kad Rusija palaikys Asadą (tai reiškia tolimesnį karo Sirijoje eskalavimą), kad dėl Ukrainianos teritorijų okupacijos kaltos užsienio jėgos (suprask, Vakarai). Kokį atsaką Putinas gavo iš pasaulio galingųjų? Nieko tokio, kas priverstų jį laikytis tarptautinių normų. Jam kaip vanduo nuo žasies visokios ES ir JAV vadovų kalbos apie „susirūpinimą, „nerimą“ ir t.t. Juk niekas nepareiškė, kad Rusija už agresiją prieš Ukrainianą reikėtų pašalinti iš JT, o už karo Sirijoje eskalavimą – pritaikyti visišką Rusijos izoliaciją. Tieki politinę, tiek ekonominę. Argi ne Putino pergalė?

Na, o Putinas eina toliau. Pasak Rytų išminties, „šunys loja, okaravanas eina“: dar neužtulitus diskusijoms dėl Asamblėjos reikšmės, Rusijos kariniai lektuvai pakilo iš Sirijoje esančių aerodromų ir ēmė bombarduoti neva ISIS teroristus. Jau po pirmųjų smūgių tapo aišku, kad bombarduojamai visai ne ISIS teroristai, bet su Asadu kovoantys nuosakiųjų sukilėliai. Kadangi didelio tikslumo rusai vargu ar siekė, tai žuvo nemažai civilių gyventojų, tarp jų ir vaikų (pasauli kaip mat apskriejo sirų opozicijos lyderių pareiškmai ir filmuoti vaizdai iš antskrydžių rajonų).

Manot, Kremlius pasakė kokius nors atgailos žodžius dėl civilių žūties? Nieko panasaus – Rusijos užsienio reikalų ministras Sergejus Lavrovas ciniškai pareiškė, jog visos kalbos apie žuvusius civilius téra Rusijai priešiškų jėgų melas, kitaip tariant, informacinio karro paistalai. Štai tau ir noras vadovautis tarptautinėmis normomis, deklaruotas iš JT Ge-

neralinės Asamblėjos tribūnos! Tuo metu Sirijoje antskrydžius prieš ISIS vykdžiusių šalių vadovai tik „apgailestavo“, kad Rusija smogia smūgius visai ne ISIS. Beje, labai įdomus vienas dalykas – Rusijos lektuvai bombarduoja ne ISIS, bet žiniasklaidoje pasirodo pranešimą apie tai, kad ISIS paskelbė Rusiją savo priešu. Gal skamba kaip sąmokslo teorija, bet ar tik ne pati Rusija kalba ISIS lūpomis – tam, kad pasauļiu pamelotų, jog Rusija Sirijoje kovoja su ISIS, o ne su sukilėliais, siekiančiais nuversti Asado režimą.

Putinas apsimeta ar meluoja gerai apgalvojęs tikslą?

Po savo pasiromy Generalinėje Asamblėjoje, interviu, kurį Putinas davė CBS televizijai, paminėta ir Lietuva: Putinas pirmiausiai pareiškė, kad Lietuvoje gyvena pusantro milijono gyventojų (sumažino perpus), nes neva pusė jų pabėgo iš šalies, kad Lietuva elgiasi taip, jog griaunama Rusijos ir ES bendradarbiavimo dvasia (jis taip „ižvertino“ ne tik Lietuvos siekius integracijos į Vakarų Europos elektros sistemą, bet ir „daugelį sričių“).

Kaip matote, požiūris į mus Kremlieje nepasikeitė, tačiau kyla klausimas – ar Putinas apsimeta, ar jis iš tikrujų nežino, kiek Lietuvoje gyventojų? Ir kam skirtas jo melas? Tikimybė, kad nežino, atkrenta iš kartoto – juk jis aiškiai pasakė, jog naudojasi patikslintais duomenimis.

Vadinasi, tenka grįžti prie Ž. Pavilionio žodžių apie KGB intrigas: sakydamas, jog Lietuvoje tiek mažai gyventojų, Putinas nori įteigti amerikiečiams, kad kai kurie jų sajungininkai Europoje yra juokingai maži – tokie maži, kad neprotina dėl jų aukoti gerus santykius ir „bendradarbiavimo dvasią“, be to, kokia nauada iš tokų sajungininkų?

Neabejoju, kad ir pas mus atsiras Putino simpatikų, patikėjusių, jog Lietuvoje iš tikrujų gyvena tik pusantro milijono. Tokiems pasiūlyčiau nepattingėti ir paskaičiuoti gyventojus patiem: jei kam neužtenka Statistikos departamento informacijos, yra Vyriausiosios rinkimų komisijos tinklapis, kuriame galima rasti rinkėjų skaičių, prie jo reikia pildeti Švietimo ir mokslo ministerijos duomenis apie moksleivių skaičių.

Gintaras MARKEVIČIUS

Purvynuose nepaskandinti prisiminimai

Sankryžoje, kur susibėga Darbėnų seniūnijos Kiaupiškių, Senosios ir Naujosios Iپilities kaimų keliai, šiandien ne likę nieko. Jaunosis kartos atstovas, sustojęs apsidairyti, iš trijų pusų matytą iprastus arimus ir pievas, o iš šiaurinės pusės – krūmynais užželusį nebylų lauko kampą. Man ir kitiems pokario vaikams tai nėra tuščia ir nebyli vieta. Juk čia stovėjo mūsų pradinė mokykla, kur mes mokémės skaityti ir rašyti. Kad ir purvina, muržina buvo tuometinio kaimo vairo vaikystė, bet prisiminimuose šiandien mokyklos vietoje žaliuojuantys krūmynai, manau, ne tik man gražiausiais rožynais pražysta. Juk čia tiek visko patirta. Gal ne vienam buvusiam šios mokyklos mokinukui ir sapnuose sapnuojasi šalia mokyklos tyvuliaiavusi kūdra ir prie jos augęs beržas, po kuriuo žaisdavome.

Klampynės, kuriomis po du, o iš toliau ir po tris kilometrus atklampodavome į mokyklą, šiandien vadintinos keliais. Tadajie buvo tik šunkeliai, kuriais traktoriai ir arklių traukiami vežimai galėjo pravažiuoti. Geresnių kelių ir nereikiėjo, nes lengvųjų automobilių niekas neturėjo. Na, o mes, vaikai, brisdami per balas, prisemdamis aulinius batus, turėdavome progą parodyti savo drąsą ir narsą prieš tuos bailius, kurie išsigandę balų lipdavo per griovį ir ieškodavo geresnio kelio arimais ar pievomis. Baigusiemas Kiaupiškių pradinę mokyklą, norint siekti aukštutesnių mokslo, reikėdavo keliauti dar toliau – apie du kilometrus į tuometinę Iپilities aštuonmetę mokyklą, kuri buvo įkurta tremtinės Budrikienės sodyboje. Iją nebevesdavo jau ir šunkelis. Kelią dažnai pastodavo užtvinės, šniokščiantis, su stačiais skardžiais Juodupės upelis. Per jį buvo tiltas – permestas vienas rąstas. Drąsesni pereidavo stati, o bailesni ar mergaitės čiuoždavo pilvais tuo rąstu. Potvyniai nereitai tą rąstą nunešdavo ar kaimo vaikiai norėdami pašposauti tyčia ji įmesdavo į upę ir nuoplukdydavo. Tad mano vyresniems broliams ir sesei nuo namų nuėjus keturis kilometrus, o iki mokyklos likus vienam kilometrui belikdavo apsisuktii ir klampoti atgal namo. Sugriždavo mokyklos nepasiekę kartais ir dėl to, kad žiemos metu Juodupės stacių skardžių įkalnėse nosim atsidurėdavo į dviejų trijų metrų aukščio neįveikiamą stacią kaip sienu sniego pusnį.

Mums tai suprantama ir realu. O šių dienų mamytėms,

besipiktinantioms, kad jų atžalą geltonasis mokyklinis autobusius parvezės iš mokyklos išlaipino pravažiavus dešimt žingsnių už kiemo vartų, yra apie ką pamastyt.

Na, o mi-

nėtoje mano

numylėtoje

Kelyje į mokyklą, 1962 m.

Kiaupiškių

pradinėje mokykloje ne tik skaityti, rašyti mokémės, bet buvome mokomi mylėti dėdę Leniną, Tarybų Lietuvą ir visą plačiąją „šlovingąją“ Tarybų Sąjungą bei „išvaduotoją“ Raudonąją armiją. Mokytoja, norėdama parodyti, kad vaikai ne vien tik žodžiais „tėvynę“ myli, kartą paskelbė metalo laužo rinkimo akciją. Geležies sovietų laikais kiekviename kieme buvo daug, nes ji buvo bevertė. Tad pademonstruoti „patriotiskumą“ tempiant geležis į mokyklą nebuvo sunku.

Ypač tiems, kurie gyveno arčiau mokyklos. Daug kas sovietų laikais buvo daroma ne taip ir ne laiku. Todėl ir tas metalo laužo rinkimo vajus buvo paskelbtas bolševikinio 1918 metų spalio perversmo Rusijoje metinių proga. Iškrito pirmasis sniegas. Gerai atsimenu, kaip per visą kaimą ant rogučių prisirišęs traktoriaus plūgo noragą klampodamas purvu ir sniegu tempiau jį iki mokyklos. Tempiau, o ausyse vis girdėjau man iš kiemo išvažiuojant mamos pasakyti žodžius: „Kai užėjo tie rusai, kai varė mus į kolchozus ir viską atėmė – arklius, vežimus, plūgus, akęčias, net kastuvus, o tu durneli, dar jieims tempi“. Prtingi ir pamokantys tie mamos žodžiai buvo. O ir tuo durneliu ilgai būti nenorejau. Kai pavasario saulė ištirpdė kūdros ledą, iš nutirpusio sniego išlindo mano atitemtas plūgo noragas ir kitų vaikų sutemptos „tarybinei tėvynei“ skirtos dovanos, émiausiai darbo. Pradėjau nuo savo atitempto plūgo norago. Tokiam įdomiam užsiemimui abejingi neliko ir kiti mokiniai. Talkininkų buvo daug, tad didžioji dovanų dalis paskendo kūdroje. Mokyklos mokytoja (jā mes vadindavome Jadze), pastebėjusi, kad dingo metales, kaltininkus surado be didelio vargo. Išdavė mūsų purvini pilvai. Man, kaip „darbų vadovui“, liepė atsivesti tėvus. Tėvui sakytis bijoju. Mama, amžinai paskendusi darbuose, o galbūt ir supratusi mano nusi-

Stasys BURBA

Sveikiname

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį politinį kalini, karj savanorių **Antaną ADOMAVIČIŪ** ir linkime stiprios sveikatos, ilgų ir laimingų metų, dvasios ramybės ir Aukščiausiojo globos.

LPKTS Anykščių filialas

Garbingo 85-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę **Nataliją RASTENIENĘ**. Linkime sveikatos, ilgiausių metų, Dievo palaimos.

LPKTS Lazdijų filialas

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Jurbarke filialo nares:

Dalią MADELIENĘ – 85-ojo,

Rūtą MIŠKINIENĘ – 60-ojo.

Linkime sveikatos, džiugių akimirkų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarke filialas

80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį Balaktašo tremtinį **Mamertą STASIUKYNĄ**. Linkime stiprios sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Alytaus filialas

75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Onutę JONIKIENĘ**, buvusią tremtinę, aktyvią LPKTS Alytaus filialo tarybos narę, gerą filialo renginių ir visų darbų organizatorę. Linkime stiprios sveikatos, daug gražių ir prasmungų metų.

LPKTS Alytaus filialas

Padėka

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ 2-osios dalies leidybai paaukojusiems:

Julijonai Marijonai Šalinskiene – 30 eurų,

Vandai Elenai Mandeikiene – 50 eurų,

Aleksandrui Pečiuliui – 50 eurų,

Genovaitei Marciukaitytei – 50 eurų,

Genei Danutei Rozenbergienei – 30 eurų,

Juliui Lukui – 50 eurų,

Elvyrai Krims – 25 eurus,

Reginai ir Petru Šalčiams – 100 eurų,

Aurelijui Antanui Noruševičiui – 50 eurų,

Juozui Kalakauskui – 20 eurų.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama:

bet kuriame „Lietuvos pašto“,

„Pay Post“ skyriuje,

per „Lietuvos pašto“ laiškininką,

paskambinus informacijos tel. 8 700

55 400,

internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina:

1 mėn. – 2,36 euro,

3 mėn. – 7,08 euro.

Egzaminas tremties vagone

Tėsinys.

Pradžia Nr. 36 (1154)

Suprantama, kad Jonas Morkūnas ir jo šeima komunizmo statybų netiko. Už tai, kad buvo turtingas, samdė darbininkus statybos darbams jis virto darbo liaudies išnaudotoju ir pateko į pirmųjų ištremiamųjų į Sibirą sąrašą.

Naujojoje Vilnoje tremtinius, atvežtus iš Biržų, turėjo perimti sovietų apsaugininkai. Tuo metu prasidėjo vokiečių puolimas, aviacijos antpuoliai. Ginkluoti lietuviai apsaugininkai tapo savo iškaitinėmis belaisviais. Palikę ant bėgių vagonuose užrakintus tremtinius, jie vis dažniau bėgdavo slėptis. Jau ir jų niekas nemaitino. Vieną tokį alkaną „sergėtoją“ Birutę pradėjo maitinti jai sunėštu maistu. Apsidairės sargybinis pasiimdavo prie vagono durų plynio jos padėtus konservus ir gondžiai juos „sušveisdavo“. Jonas Morkūnas buvo išskirtinės tolerancijos, mandagus ir kitus užjaučiantis žmogus. Net tremiamas stengesi visiems palaukti tvirtumą. Kai dar traukinys stovėjo, o lietuviai sergėtojai pravėrė vagonų duris, visi puolė prie jų įkvėpti gaivaus oro. Nenorėdamas užimti daug vienos, vyras atsisėdo ant vagono grindų, susilenkė, o kojas iškišo į lauką. Tai pamatės apsaugininkas priėjo ir šautuvo buože skaudžiai tvojo per kolas. Jonas atlaidžiai pažiūrėjo į sadistą ir tepasakė: „Brolau, juk tau užteko tik pasakyti, kad kojų iškišti negalima...“ Vyras kojų skausmus ir paniekinių jautė iki pat savo žūties...

Iki Krasnojarsko ešelonas riedėjo mėnesį. Turėdamas praleisti su amuniciją ir ginklais į frontą skubančius karius, jis nuolat stoviniuodavo atsarginiuose keliuose. Jau Krasnojarske rusų uniformuoti pareigūnai jėga ir keiksmais nuo klykiančių tremtiniių šeimų atskyre vyrus. Tramdydama ašaras Birutę dar spėjo pabučiuoti tévui ranką ir parkritusi kažkioje pakrūmėje raudodama draskė žemę. Biržiečio Juozo Balbieriaus nuo šeimos neatskyrė. Likusius ant savo atsi-vežtų daiktų sėdinčius tremtinius rinkosi suvažiavę kolchozų atstovai. Morkūnai ir Balbieriai pateko į Novosiolsko rajoną, to paties pavadinimo kaimą. Kolchozų nuo rajono centro skyrė 12 kilometrus, o iki Krasnojarsko – 222 kilometrus keliais Jenisejaus upę. Mokykla buvo tik rajono centre, jokio reguliaraus transporto nebuvvo, todėl Birutė tą kelią nupėdindavo pėsčiomis.

Kolūkyje Birutei su mama ir Balbierių šeimai buvo skirta vieno kambario troba su įvai-

riais stagarais apaugusiu stogu. Pasitiesė ant grindų ką turėdami, kelionės išsekinti atvykėliai pragulėjo dieną, naktį ir dar ilgiau. Juos smalsiai apžiūrinėjo prie durų besibūriuojantys valstiečiai. Atvykėliai valgė tiesiog ant „rinkių“ iš miltų kepmas „lepiškas“. Anot Boriso Jauševičiaus, Krasnojarsko krašte vėtos gyventojai panasiose trobose, gulėjimui ant grindų pasiklodavo kailius. Prie durų stovėdavo upės vanduo, kurį naudojo buities ir maisto reikmėms.

Apolonija nuo darbo kolūkyje, pagal dar Lietuvoje išduotą pažymą, buvo atleista. Tokiu atveju jai labai pravertė jaunystėje igyta siuvėjos patirtis. Užsakymu netrūko. Ypač po to, kai kolūkio pirmininko šeimai pasiuvo dailius drabužius. Neturtingesniems išardydavo jų padėvėtus drabužius ir neatpažįstamai juos persiūdavo. Už tai užsakovai Apolonijai momėdavo maisto produktais.

Birutei teko dirbtai laukuo se. Vasaromis akimis neaprēpiamuose plotuose atvykėlės rišo kviečių pėdus ir statė iš jų gubas. Sparta buvo didelė, nespėdavo susidoroti. Sunkiai dirbtai neįpratusių Birutei tai buvo nepakeliamas krūvis. Būdavo minučių, kai ji parklupusi ant kelių meldė Dievą, kad ją pasiūmtų.

Žiemą dirbo laukuo prie kuliamųjų. Pietums atveždavo karštos sriubos su gabalėliu mėsos. Tuo metu Krasnojarske, nuo šeimos atskirtas Jonas Morkūnas buvo nuvežtas į Norilską, šiauriausią Sibiro miestą amžino įšalo zonoje, jau Šiaurės poliaratyje. Jis ir vienas labiausiai užterštų Rusijos miestų, nes gamyklose perdirbamos vario, seleno, švino, niklio ir cinko rūdos.

Apie tévo žūtį Norilsko lagerje jau iš tremties gržusiai dukrai papasakojo buvęs Biržų gimnazijos abiturientas. Jam su draugu pavyko iš lagerio pabėgti į Lietuvą. Vėliau susirado Birutę Kauno kūno kultūros instituto bendrabutyje, apsidairės tepasakė, kad jos tévo kūnas buvo užveristas masinio laidojimo duobėje. Paskutinį kartą praeidamas pro mirstančiųjų krūvą, ant kurios paduodusi galūnėm buvo užmestas ir Birutės tévas, jis išgirdo Jono aimaną „Birutėle, padék!“ Tik to paties Krasnojarsko krašto Novosiolovsko rajono kolūkyje dirbantijo šeima viso to nežinojo... Birutei Morkūnaitei-Andrikienei dar 1989 metais drauge su kita tremtiniais saugant nuo sunakinimo KGB archyvą Vilniuje, pasisekė perversti tévelio bylą. Kaltintamajame akte užfiksuo-

tis keli nusikaltimai: pasitūtis, samdė darbo jégą, priklaušė ir vadovavo fašistinei darbavai organizacijai. Už kiekvienu nusikaltimą buvo siūloma mirties bausmė. Liudijo buvęs jo lentpjūvėlės darbininkas, visų vadintas bolševikeliu.

Nesuprantama kodėl, tačiau 1942-ųjų pavasarį Birutę su mama buvo atrinktos dar tolimesnei kelionei į Šiaurę, jau už Poliarinio Rato. Nuaplukdytos virš 3000 kilometrų prie Jenisejaus upės žiočių. Praplauktos Igarka, Norilskas, Dudinka. Aplink plytėjo tik nuogas krantas, samanomis nukloti kalnai, be medelio ar augalėlio. Sutiko nuolat siautėjanti uraganinė sniego pūga. Tokiam rūsciam peizažui Birutė sugalvojo, o ir šiandien kartoja, terminą Šiaurės Šiaurę. Tada ji dar nežinojo, kad skirtingai nuo kitų užgrūdintų čionykščių taučių gyvenimo, tremtiniams Šiaurės Šiaurėje šansų išlikti buvo nedaug. Vietovė net pavadinimo neturėjo: ją vadino Tašku (točka – rusiškai).

Tremtinius lydėjė palydovai pažadėjo netrukus grįžti ir aplukdyti namukus. Tačiau teko gerokai palaukti. Retsykiai užklystantiems nencams aptarnauti, netoli Točkos stovėjo menkutė ligoninė. Sako, joje šeimininkavo antitybiškai nusiteikęs ir greičiausiai dėl to į čia atsiustas felčeris latvis Liakš. Pamatės vargstančius tremtinius, jis Apoloniją ir Birutę trumpam priglaudė ligoninėje.

Pagaliau barža aplukdė medieną. Tremtiniai susinešė ją į kalną ant pečių, savo jėgomis ir išmone susirentė nameilius, samanomis užkamšę tarpus tarp rastų. Nameliai buvo išsimėtę 20–30 metrų atstumu. Vandenių žiemomis tek davone stis iš už kelių kilometrų nuo kaimelio pratekėjusios upės, prakirstos dviejų metrų storio eketės lede.

Točkoje apsigyveno apie 80 tremtiniai: poligiai lietuvių, latvių, ukrainiečių ir Leningrado vokiečių. Tarplietuvių buvo du žyda. Malkų pakrantén išmesdavo Jenisejaus upę. Nuo spiginančios saulės skaudėjo akys. Tremtinius kankino skorbutas, kojas nelaimėliai vyniodavo skudurais. Tik Birutė džiaugėsi atsivežtais veltiniai, kuriuos jai išvykstant padovanojo draugė rusaitė. Sniego pūgos siausdavo be pertraukos iki poros savaičių. Jų metu į lauką išeiti buvo pavojinga: kartą viena vokietaitė surizikavo aplankytį draugus. Perbėgdama per pūgą ji nepataikė į kaimynų namus, nuklydo ir sušalusį žuvą. Kartą į kai-

Birutė Morkūnaitė prieš tremtį, 1940 metai

atklydo ir netoli tremtinijų palapinėse apsistojo klajojantys nenciai. Tai buvo viena iš vietinių Šiaurės Sibiro tautų. Jie vertėsi elnininkyste ir medžiokle. Kažkokiu būdu pas juos atvykdavo amerikiečiai ir supirkinėdavo brangius baltų arktinių laipių kailius. Iš elnių kailių nencai gamindavo blizgučiaiši papuoštus aukštaaulius batus. Blizgučių jieims priveždavo amerikiečiai. Nenciai labai vertino arbata. Turėtą jos pakelį Apolonija iškeitė į ilgą ir šiltą elnių kailių drabužį.

Tremtiniai maitinosi žuvimi: nuo nedidelų maksūnų iki keliasdešimt kilogramų sveriančių Nelmos, Eršketo. Tinklų statymas, tikrinimas bei žuvies surinkimas turėjo savo specifiką. Tremtiniai poilsio dienų neturėjo. Artėjant prie ekecių, siaubą kėlė mintis, kad užklupus pūgai namų ir nebesurasi. Todėl, kelias į eketes būdavo nusmaigstomas pagaliukais. Ant galvų dėvimuose kapišonuose buvo paliekama tik nedidelė angelė kvėpuoti.

Spiginant 40 laipsnių šalčiui, dirbant vandenye nuogomis rankomis jų skausmas buvo sunkiai pakeliamas. Tinklus statydavo, tikrindavo (dažniausiai vyro ir moters arba trijų moterų) grandys. Birutės laimei, jos porininkas Stasys Mackevičius buvo labai stiprus. Tinklams įleisti reidėdavo iškirsti dvimetrines eketes, gal-

nepilno metro diametro. Stasys darbavosi su kirstuvu, o Birutė sėmė ledų luitus iš namų atsineštu indu. Pirštinės akmenskiui tapdavo ledo gabalu, tai reikėjo darbuotis nuogomis rankomis. Šlapdavo veltiniai. Vėliau tiesdavo tinklus. Stasio jėga ypač praversdavo, kai tekdavo partempti šimtus kilogramų čia pat sustingusių žuvų. Susikaupdavo suledėjusios žuvies kalnai. Prasidėjus vasarai, laimikis būdavo išplukdomas. Trumpomis vasaromis, kai leidai ištirpdavo, žuvį gaudydavo valtelėmis. Čia labai praversdavo latvio Viktoro Hasmanio sugebėjimai. Iki tremties jis gyveno Vokietijoje, kai jo tėvas dirbo Latvijos konsulu. Tada jūromis plaukiodavo jachtimis, įgavo įgūdžių. Smulkesnios žuvys buvo gaudomos į krantą traukiamais tinklais. Kartą tremtiniam betraukiant laimikį į krantą, tinklas įstrigo. Po daugkartinio raz, dva-vziali! Jenisejaus upė pagaliau išsekusių tremtinijų pasigailėjo ir tinklą staiga paleido. Netekę pusiausvyros visi traukikai išvirto ant žemės. Išskyruo vieną žydą iš Lietuvos, kuris liko stovėti. Visi suprato, kad jis, tausodamas jėgas, darbą imitavo. Tačiau šis įvykis tik pralinksmino iškritusius nelai-melius.

(Bus daugiau)
Stanislovas ABROMAVIČIUS

Mūsų kančia prisidės prie Lietuvos Laisvės

Pabaiga.
Pradžia Nr. 34 (1152)

Dantys

Per pirmą tardymą prisimi- niu tévo žodžius iš rekrūtų: „Tardymo metu saugok dantis.“ Taip ir buvo – tardytojo pirmas smūgis į dantis, bet aš žaibiškai kryptelėjau... ir ga- vau smūgi į pakaušį. Nukritau nuo kėdės sveikais dantimis. Visą egzekuciją išsaugoju dantis iki teismo. Oi, kaip iš- daužė dantis kitų kalinių, kas antras neteko priekinių dantų. Kalėjime ir lageryje priekiniai dantys išsaugojo mano gyvybę. Tiesa, lageryje leitenantas Smirnovas sulaužė man apati- ni žandikaulį ir netekau dviejų krūminiu, bet priekinius išsa- gojau. Kas neturėjo priekinių – badavo, likdavo alkanas, kai atnešdavo sukietėjusių duoną, negalėjo sukrumtyti žuvies kaulų, o tai – tikras skanėstas. Romanov' ainis, admirolas, vyskupas jau neturėjo ne tik priekinių, bet ir tik po du tris krūminius. Oi, koks sunkus gyvenimas be dantų. Miške su- gaudavai pelę, o kaip ją nurysi nesukramtęs? Rudenį miške randi riešutų, koks pastiprini- mas sveikatai. Aš prisirinkda- vau gerą pusmaiši. Niekada nie- kas nepavogdavo. Kas vogs? Mūsų barake aš vienas turėjau tiek daug dantų. Po vienuoli-

kos metų išleido namo, trauki- nyje žmonės stebėjos, toks su- varges, sulysęs, iškankintas, baltais dantimis. Viena pake- leivė taip ir paklausė: „Negila- geryje protezuojas dantis?“

Lageryje yra tik felceris, ir tasai felceris – ne felceris. Kai jis išeidavo atostogų, mane pa- skirdavo vietoje jo. Tekdavo tvarstyti žaizdas, mokėjau su- siūti žaizdeles. Aš neturėjau ką pašnekovei atsakyti. Nenorė- jau leistis į kalbas, bijojau, kad gali sugrąžinti atgalios į Mor- doviją. Aš troškau pamatyti Lietuvą, savo kaimą, labai pra- šiau Dievo, kad leistų atgulti téviškés kalnelyje.

Dantis išsaugojau tardymo metu, išsaugojau Mordovijos lagerio sąlygomis. Vienai p sau- gojau nuo smūgių, kitaip – nuo šalčio ir nepakeliamų karščių, kurie dantis trupino ne tik kaliniams, bet ir čekistams. Mū- sų čekistai – bedančiai. Matai jauną leitenantą, kapitoną, gražiai nuaugus, dailiai apsi- rėdžiusi, o prasžios... ir gaila pasidaro – be dantų. Lageryje nėra net stomatologo etato ne tik kaliniams, bet ir čekistams. Čekistai tik atostogų metu tegali protezuotis dantis. Ir tik karininkai, eiliniai čekistai, kaip ir kaliniai, – bedančiai.

Šaukštasis kaip auksas

Kalėjime ir lageryje šauk-

tas – aukso vertės. Pamesi, pa- vogs, sulaužysi, kito jau nebe- gausi, niekur nenuspirkisi. Tardymo metu šaukštą laiky- davai užantasyje. Kurie laikyda- voužsikiš už veltinio aulo, gai- lėjos – vienas pamesdavo, ki- tam ištraukdavo. Šaukštasis ne

kartą dingo ir man. Tik gelbė- davo bičiulis ukrainietis Stel- makovas. Jis sakydavo: „Kai dings tavasis šaukštasis, imk ma- no“, o po minutės jis kišenėje turėdavo jau du šaukštus. Miškuose iš aluminio ēmiau pats gaminti šaukštus, ugnye aluminis tirpsta, formą dary- davau iš smėlio ar pelenų. Aš tik išliedavau šauksto galvelę, kiti pritaisydavo medinį kotą. Kartą susekė, teko karceryje sédeti, bet gamyba tebevyko, šaukštus gamino kitas. Ir tas karceryje sédėjo, bet aluminij vogė ir šaukštus gamino.

Kai tėtė sugrįžo į Lietuvą, iki mirties savos gamybos šaukštą laikė spintoje, susuktą į rankšluostį, tik ypatingomis progomis svečiams ji parody- davo ir papasakodavo, ką reiš- kia kaliniui turėti ir nepamesti šauksto.

Veltiniai

Tik pradėjės dirbtis miške, gavau veltinius. Koks malonumas – apsiavei veltinius, gali vaikščioti šaltyje ir be kepurės. Lageryje veltiniai brangesni už

auksą, nes jie išlaiko gyvybę. Aš iš septyniolikos tą naktį su- rakintų gyvas likau tik vienas, nes mokėjau senus veltinius prikelti naujam gyvenimui – iš dviejų, kartais iš penkių jau iš- mestų, susiuvinėdavau vienus, bet ilgus, storais padais.

Lageryje, kaip ir gyvenime, yra bajorai, kunigaikščiai, pirmiai jiems mano prikelti veltinių atitekdavo, bet ir sau ne- blogus pasilikdavau.

– Lageryje, – prisimindavo tė- tė, – aš ir priklausiau „verchų“ komandai, nors nieko iš nieko neatiminėjau, bet manės ven- gė – aš turėjau brigadą stiprių berniukų, kurie galėjo pasi- priešinti kunigaikščių sektais. Naujų veltinių aš negaudavau, kadjuosgautum, reikėjo tarnauti Judui, parsiduoti šetonui.

Veltiniai, pirštinės, šimta- siūlė ir išsaugojo ne tik mano gyvybę, bet ir daugelio, ku- riems remontavau arba restau- ruodavau veltinius.

Utėlės

Mūsų barake visą naktį šviesu – du lietuvių lavonai, prie kurių dega žvakės, liudi- jančios, kad žmogus kančių ir smurto kelionę šioje žemėje baigė. Šalia manės gulinčio la- vono veidu ropinėja alkanos utėlės. Jos lenda pro visas sky- les ir šliaužia prie gyvujų. Se- niai mačiau jų tiek daug, tokią

gausybę ropinėjančių numirė- lių rankomis, kojomis. Utėlės lenda ir lenda iš skudurų ir ro- poja prie kitų. Rodos, naikin- davo utėles dustu, išbarstyda- vo jo visur, į kišenes pripilda- vo, o jos nesibaigdavo.

Vasarą jų mažiau – dirbi miške, susikuri laužą ir išspragi- gini. Nusivelki marškinius, at- kiši prieš ugnį – spraga, šoki- néja velniai, nors keletą dienų ramiai pamiegi. Mano kaimynas – utelių nešiotojas, nueis po dušu nusipraus, visus dra- bužius pasikeis, plikai nusi- kirps, o sugrižęs prie gulto ims kasytis, pasikrapštys pakauši, ir nukrinta antstalo dvi trys utėlės. Iš kur jos? Gal po oda gyvena?

Utėlės lageryje visvien mažiau krauso iščiulpdavo negu prižiū- rėtojai, ne visi, bet dauguma. Tik vienas kitas tau nusišypsos, net patarnaus, tave užjaus, bet Makarenkos vaiknamų auklė- tiniai visi geležinės širdies žmo- nės, mokantys daužyti, spardyti, laužyti, smaugti – tikri sadis- tai. Jie jaučia malonumą, kai kalinių nespėja į patikrinimą, pusryčių kartu nenuveina, ilgai blaškosi, užmigtis negali, o kaip jis užmigs, jeigu utėlės tai gal- vą ima graužti, tai po pažasti- mi kandžiojasi. Tada laikykis – prižiūrėtojai ima šelti, gar- džiuotis bausmėmis.

Parengė Juozas DANILAVIČIUS

kuoti angą.

Visi išeina prie bunkerio. Edukacijos dalyviai prašomi surasti 15 metrų spinduliu esančią slėptuvę. Jiems nesise- ka. Pagaliau angą atveria še- mininkai. Slėptuvė tvirta, sie- nos ir lubos sutvirtintos rąste- liais. Nors patalpa nedidelė, be didesnio vargo ten sutelpa be- ne dvi dešimtys moksleivių.

Pabaigoje aplankomi čia pat kaimo kapinaitėse esantys Jono Biliūno-Žolyno būrio vy- rų, žuvusių 1945 metų Joninių ryta, kapai. Visi fotografuoja- si ir jau žino, kad ir tuomet bu- vo Žalgiris.

Raimondas GUOBIS

Ir tada buvo Žalgiris

jame slaptavietė, kurioje ben- dražygiu paliktas brangus do- kumentas – 1949 metų vasario 16-osios Lietuvos laisvės kovos sajūdžio Deklaracija. Partizanai apie šį dokumentą jau girdėjė, bet imai atidžiai skaityti. Garsiai prataria, kad okupa- cijos metu LLKS yra aukščiausias organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išlaisvi- nimo kovai. Asmenys, bolševi- kinės arba vokiškosios okupa- cijos metu išdarvė Tėvynę ben- dradarbiaudami su priešu, sa- vo veiksmais pakenkę tautos išlaisvinimo kovai, yra atsakin- gi prieš Lietuvos Teismą.

Šeimininkas išardo suolą,

Zalgiris ima pieštuką ir ima

rašyti šifruotą laišką bendražy- giams apie savo padėtį – „Val- džia iškirto daug gražaus miško, bet Žaliameiškis liko nepa- liestas, susitiksime prie tévo kapo sekmadienį.“

Uosis išsiima partizaniškų nuotraukų, siunčia per rankas, gérissi bendražygiai. Čia ir Dū- mas, ir Jūreivis, ir Lakštutis... Paminėjus Lakštutį Žalgiris iš kareivisko krepšio išsitrukia partizanišką laikrašteli „Ne- veiksi, sūnaušiaurės“, redaguotą Lakštutio, skaito eilėraštį: „Ir vėlbeigšmonės vieškeliais, / Dai- nuos vėl himnus laisvei. / Tiksau- gokiuose, o Viešpatie, / Ką mes krauju aplaistėm.“

Šilalės filialui ir jo pirmininkei Teresei Ūksniei, LPKTS pir- mininkui Gvidui Rutkauskui ir žygyje dalyvavusiems jurbarkie- ciams, kuriems šio krašto atmin- tis yra gyva, bei visiems rēm- jams.

Marija MIKUTAITE

Žygis „Kęstučio apygardos partizanų takais“ Jurbarko apylinkėse

(atkelta iš 1 psl.)

Atvykę žygio dalyviai kar- tu su gimnazistais dalyvavo partizano dienos renginyje bei kolona žygiavo miesto gatvėmis į centrinę aikštę prie paminklo. Grįžę prie gimnazijos visi ragavo gardžios šauliškos košės, kuria vaišino socialinė pedagogė Jolita Mockaitienė su jaunaisiais šauliais.

Pabendravę, pailsėję ren- ginio dalyviai tėsė kelionę – vyko atgal į Jurbarką. Ap- lankė paminklą prie Muiti-

2015 m. spalio 9 d.

Kančėnų mūšiui – 70 metų

1945 metų vasario 23 dieną Alytaus apskrityje, Daugų valsčiuje, įvyko Kančėnų mūšis, akiavaizdžiai parodės puolamają partizanų taktiką. I partizanų surengtą pasalą pateko 22 Daugų stribai, vadovaujami NKVD Daugų valsčiaus poskyrio viršininko Aleksejaus Petrovo.

Mūšio išvakarėse Vaikantonių ir Kančėnų kaimuose susitelkė apie 100 Konstantino Barausko-Vėžio, Jono Matukevičiaus-Vilko ir Vaclovo Voverio-Žaibogrupių partizanų, numatančių naktį pulti Daugų miestelį. Kad išviliotų stribų įgulą, kaimo gyventojui buvo įsakyta nueiti į Daugus ir

pranešti milicijai, kad „partizanai nori su jais pakariauti“.

Daugų valsčiaus NKVD poskyrio viršininkas vyr. leitenantas Aleksejus Petrovas, manydamas, kad partizanų, įsi-kūrusių viename Kančėnų kaimo name, bus ne daugiau 12 (pagal turimus duomenis), su 22 stribais išvyko į Kančėnų kaimą už keturių kilometrų nuo Daugų. Iš visų pusiu apsupe sodybą, kurioje manė esant partizanus, viena stribų grupė užėjo iš pastato kairės pusės, kita – iš dešinės, o vyr. leitenantas Aleksejus Petrovas su grupės stribų išėjo į kiemą. Sodyba pasirodė esanti tuščia; partiza-

nai ją buvo apsupę iš atokiai ir šitaip patys stribai pateko į ugnies žiedą. I juos iš visų pusiu iš šautuvų ir kulkosvaidžių ēmė šaudyti partizanai. Nai-kintojai nesitikėjo puolimo, dalis jų sukėlė paniką, todėl keletas stribų, nepaleidę nė vieno šūvio, iškart pabėgo atgal į Daugus, kiti po pusvalandį trukusio mūšio atsitraukė, palikdami kovos lauke 9 nukautus stribus: J. Janušonį, Feliksą Kamandulį, J. Versecką ir kitus; sužeistą Viktorą Tribandį ir Kančėnų „selsovieto“ pirminkninko pavaduotoją. Atsitikintai žuvo ir pastotės vežikas.

(keliamai i 8 psl.)

Skelbimai

Spalio 13 d. (ketvirtadienį)

11 val. LPKS Kauno skyriaus patalpose (Laisvės al. 39, 1-ame aukštė) įvyks LPKS Kau-no skyriaus narių ataskaitinis rinkiminis susirinkimas.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Spalio 16 d. (penktadienį) kviečiame dalyvauti Pažintinio tako, skirto partizaninio karo istorijai, atidarymo iškilmėse.

11 val. svečių registracija Raseinių r. Ariogalo gimnazijoje (Vytauto g. 94, Ariogala);

11.30 val. eisena į Ariogalo parapijos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčią;

12 val. šv. Mišios už Lietuvos laisvę ir kovose žuvusių Laisvės kovotojus;

13.30 val. iškilmės Daugeliškių miške. Pažintinio tako atidarymas, paminklo šventinimas, susitikimas su Laisvės kovų dalyviais.

Dėkojame

Rugsėjo pabaigoje į Amžinybę palydėjome mums labai brangų žmogų – tėvelį, senelį, buvusį tremtinį **Juozą ČER-KESĄ**.

Nuoširdžiai dėkojame LPKS nariams, Staro Sumilovo buvusiems tremtiniams, kurie buvo su mumis sunkiomis atsisveikinimo minutėmis, guodė, savo prisiminimais ir nuoširdžiu bendravimu mus stiprino, padėjo išgyventi netektį. Ačiū jums, brangieji, o mes saugosime ir branginsime mums brangaus žmogaus atminimą.

Dukterys Audronė ir Giedra, jų šeimų nariai

Spalio 11 d. (sekmadienį) TS-LKD Širvintų bei Vilniaus rajono skyriai drauge su organizacijomis „Jaunieji krikščionys demokratai“ ir „Baltai Juoda“ bei Vilniaus apskrities Karaliaus Mindaugo 10-osios šaulių rinktinės Širvintų 10-aja kuopa organizuoja žygį „Didžiosios Kovos apygardos partizanų takais“.

8.30 val. žygevių išlydėjimas Gelvonuose prie paminklo Didžiosios Kovos apygardos partizanų atminimui.

8.40 val. žygis Didžiosios Kovos apygardos partizanų takais. Aplankysime partizanų Kudelių sodybą Lesčiūnų kaime, paminklą Darvydų miške, partizanų žūties vietoje, Pikuolio pilialkalnį, partizanų Bagdonavičių sodybą, Krizostomo Pilsudskio dvarą, kuriame buvo įkurtas DKA štabas, paminklą partizanų žūties vietoje.

13 val. šv. Mišios Čiobiškio bažnyčioje.

13.45 val. žuvusių partizanų ir ryšininkų pagerbimas Čiobiškio kapinaitėse.

14 val. susibūrimas Čiobiškio kultūros namuose. Koncertuo Širvintų buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras, bus pristatyta ekspedicija tremties ir rezistencijos keliais. Žygeivius apie dalyvavimą prašome pranešti tel. 8 616 19363 arba el. paštu goda.karazijaite@lrs.lt.

Miei tautiečiai,

Kviečiame paaukoti lėšų baigiamos statyti Kryžkalnio koplyčios, skirtos žuvusiems Kęstučio apygardos partizanams atminti, varpui.

Tikslinė sąskaita Swedbank LT32 7300 0101 0944 8557. Teirautis tel. 8 611 57 054.

Dėkojame už auką.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis

Atsiliepkite!

Prašome padėti atpažinti šiuos du partizanus. Jie turėtų būti iš Kalvarijos arba galbūt Sangrūdos, Liubavo, Bartninkų valsčių. Laikotarpis – 1947 m. ruduo–1949 m. ruduo. Nusifotografavo su Vytauto rinktinės 43 kuopos partizanu Antanu Sliažiu-Dagilėliu.

Jei atpažinote, prašome susisiekti su muziejininku Roku Sinkevičiumi, tel. 8 674 04 744, el. paštas: sinkevicius@gmail.com.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com, tremtinys@zebra.lt

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Austėja Žostautaitė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Zuzana Grupienė-Kundrotaitė 1936–2015

Gimė ir augo ūkininkų šeimoje Šilalės r. Žvin-giuose. 1949 m. šeima buvo ištremta į Sibirą, Ir-kutsko sr. Po 8 m. tremties šeima grįžo į Lietuvą. Apsigynė Šilutėje. Dirbo valgyklose virėja. Palaidota naujosiose Šilutės kapinėse.

Užjaučiame seseris ir artimuosis.

LPKTS Šilutės filialas

Juozas Bukauskas 1927–2015

Gimė 1927 m. Šilalės r. Kūdaičių k. valstiečių šeimoje. Augo tarp penkių brolių ir penkių seserų. 1949 m. šešis šeimos narius ištremė į Sibirą, Irkutsko sr. Juozas buvo tremiamųjų sąrašuose, bet jam pavyko pabėgti. Teko slapstytis, keisti gyvenamąją vietą, bet buvo suimtas, kalintas Tauragės kalėjime. Ištūkės iš kalėjimo, dirbo įvairius darbus, baigė vidurinę mokyklą, buhalterių kursus. 1953 m. sukūrė šeimą. Nuo 1958 m. apsigynė Šilutėje. Dirbo Šilutės kelijų valdyboje. Su žmona Jadviga užaugino du vaikus. Dainavo LPKTS Šilutės filialo chore „Pamario aidas“, aktyviai dalyvavo LPKTS Šilutės filialo veikloje. Palaidotas senosiose Šilutės kapinėse. Užjaučiame žmoną Jadvygą, dukters ir sūnaus šeimas, artimuosis.

LPKTS Šilutės filialas

Juozas Baranauskas 1921–2015

Gimė Alytaus r. Lačionių k. gausioje ūkininkų šeimoje. Paūgėjęs tarnavo pas ūkininkus. Tarnavo generolo P. Plechavičiaus Vietinėje rinktinėje. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, jo brolis Vladas tapo partizanu, o Juozas – rėmėjų ir ryšininku: siuvo kovotojams drabužius, pristatinėjo maistą, teikė įvairias žinias. Vėliau kaime išsirengė bunkerį. Sovietų kareiviams buvo sulaikytas ir įkalintas Alytaus kalėjime. Tačiau iš kalėjimo jam pavyko pabėgti ir valtimi Nemunu pasitraukti iš miesto. Dirbo Butrimų miestelyje vargonininku, 1978 m. persikelė į Klaipėdą, dirbo vairuotoju. Buvo nuoširdus Klaipėdos PKT sąjungos narys. Užjaučiame dukterį ir jos šeimą.

Klaipėdos PKT sąjunga

Adelė Paulaitienė-Žemaitienė 1925–2015

Gimė Alytaus r. Lačionių k. gausioje ūkininkų šeimoje. Paūgėjęs tarnavo pas ūkininkus. Tarnavo generolo P. Plechavičiaus Vietinėje rinktinėje. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, jo brolis Vladas tapo partizanu, o Juozas – rėmėjų ir ryšininku: siuvo kovotojams drabužius, pristatinėjo maistą, teikė įvairias žinias. Vėliau kaime išsirengė bunkerį. Sovietų kareiviams buvo sulaikytas ir įkalintas Alytaus kalėjime. Tačiau iš kalėjimo jam pavyko pabėgti ir valtimi Nemunu pasitraukti iš miesto. Dirbo Butrimų miestelyje vargonininku, 1978 m. persikelė į Klaipėdą, dirbo vairuotoju. Buvo nuoširdus Klaipėdos PKT sąjungos narys. Nuoširdžiai užjaučiame artimuosis.

LPKTS Tauragės filialas

Vladas Mikailionis 1925–2015

Gimė Varėnos r. Dubaklonio k. valstiečių šeimoje, auginusioje dvi dukteris ir du sūnus. Baigės vietos mokyklą, istojo į Trakų mokytojų seminariją, iš kurios buvo suimtas ir vienas išvežtas į Sibirą. Tėvai jau buvo ištremti į Krasnojarsko sr., vėliau ir Vladas išvyko pas juos, ten vedė. 1958 m. grįžo į Lietuvą, gyveno Varėnoje, užaugino du sūnus. Aktyviai dalyvavo LPKTS Varėnos filialo renginiuose, statant paminklus, žuvusių krašto partizanų atminimui.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną ir sūnus.

LPKTS Varėnos filialas

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 2160 egz.

Kaina

0,58 euro (2 litai)

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

**S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S**

Susitikimas su aktore Doloresa Kazragyte

Rugsėjo 28 dieną Kaune, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje, įvyko susitikimas su aktore Doloresa Kazragyte. Garsi Lietuvos aktorė jau daugelį metų rašo miniatūrines noveles apie teatrą, gyvenimą, save, sutiktus žmones.

Kūrybos vakaro metu buvo pristatyta aštuntoji jos knyga „...be pabaigos...“, kurią apžvel-

gė doc. Meilutė Asanavičienė. Šioje knygoje aktorė rašo apie tai, kas įvyko jos gyvenime 2011–2014 metais. Apie kasdienybęs liūdesių ir džiaugsmą, susitikimus su žmonėmis, abejones ir tikėjimą, gyvenimo šurmuli ir tylos palaimą, apie netikėtālikimo dovaną – kelionę į Izraelį...

D.Kazragytės knyga „...be pabaigos...“ – tai atvira išpa-

žintis, kaip daugelis kitų jos knygų. Ji pati sako: „Neturiu teisės nusinešti į kapus tai, kas Dievo man duota, turiu ką žmonėms pasakyti. Tokios knygos padeda kitam nenusiminti, neliudėti, rasti išeitį, padeda prisikelti, išgyventi...“

Renginio pradžioje LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė, šio kūrybos vakaro globėja, trumpai supažindino

su broliu Algimantu ir Mindaugo Černiauskų iš Merkinės fotografijų paroda, eksponuojama LPKTS salėje. Seimo narė kvietė išeinančius po renginio gerai išsižūrėti į žmonių veidus fotografijoje, paskaityti jų istorijas, kurios ne vienam susidomėjusiui išspaudžia ašarą...

Ši aktorės D.Kazragytės susitikimą su Centro bendruomenė bei miesto visuomene or-

ganizavo Kauno Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos Centro skyrius kartu su TS-LKD Centro skyriumi, kurio pirminkė Gintarė Skaistė tarė sveikinimo žodžius, muzikinius kūrinius fleita atliko Lietuvos kariuomenės Alytaus Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono orkestrantas Algirdas Tamulaitis.

Audronė KAMINSKIENĖ

Kančėnų mūšiui – 70 metų

drg. Guzevičiui

Vilnius

Specialus pranešimas

Apie Daugų valsčiuje banditų nužudytius 12 žmonių

1945 metų vasario 23 dieną susidūrimo su gauja rezultate Kančėnų k., kuris yra 3 km nuo valsčiaus centro – Daugų miestelio, buvo užmušta 10 žmonių iš Daugų mstl. naikintojų būrio, vienas valstietis ir sužeistas 8 metų berniukas.

Pravedus tyrimą ir nyvukus į įvykio vietą nustatyta, kad vasario 23 dieną apie 15 val. iš Kančėnų k. į valsčiaus centrą

Daugų mstl. atvyko 13-metis berniukas su pranešimu, kad Kančėnų k. viename iš namų yra 15 banditų. NKVD valsčiaus poskyrio viršininkas Petrov, išklausęs berniuko pranešimą, tuo pat greitai surinko 18 žmonių iš naikintojų būrio ir išvažiavo įvykdymai

apie du nukautus ir du sužeistus partizanus – tai turėjo pridengti skaudų pralaimėjimą.

Gresiant okupantų kariuomenės smūgiui, planuojamą operaciją užpulti Daugus partizanams teko atidėti, dalis kovotojų buvo paleisti namo, o branduolys per Skabeikių kaimą pasitraukė į Onuškio valsčiaus Dusmenų mišką.

Šis mūsis užfiksotas ir okupanto dokumentuose – NKGB Alytaus apskrities skyriaus viršininko kpt. V. Rogožino specialiame pranešime LSSR NKGB komisarui A.Guzevičiui apie partizanų nužudytius 12 žmonių ir NKVD Alytaus apskrities skyriaus viršininko mjr. P. Černyšovo specialiame pranešime LSSR NKVD komisarui J.Bartašiūnui apie partizanų įvykdytą stribų grupės sunaikinimą. Nors pateikti duomenys skirtini, tačiau atspindi įvykių esmę.

Neprivažiavus iki vienos, kur įsikūrė banditai, valsčiaus poskyrio viršininkas drg. Petrov kartu su naikintojų grupe pateko į pasalą – į iš anksto ten įsikūrusių banditų paruoštą pozicijas. Drg. Petrov su grupe buvo apsupti. Susisaudymo metu buvo nužydyta 10 žmonių iš naikintojų būrio, vienas pravažojantis vietinis valstietis ir sužeistas 8-metis berniukas.

Likusiems iš naikintojų grupės, vadovaujamos NKVD valsčiaus poskyrio viršininko drg. Petrov, pavyko išsigelbėti pabėgti.

Nuo nužudytių banditų nuėmė visus drabužius ir paė-

mė visus ginklus. Po užpuolimo gauja tuoju pat pasitraukė ir pasislėpė, išsivesdami su savimi didelę dalį kaimo gyventojų.

Kaip vėliau tapo žinoma, gaujos sudėtyje buvo apie 100 žmonių, ginkluotų išimtinai automatiniais ginklais.

Iš atlikto tyrimo duomenų ir anksčiau gautų agentūrinų duomenų buvo sužinota, kad gauja ruošesi pulti valsčiaus centrą Daugų mstl.

Persekioti ir likviduoti gaują į įvykio vietą 1945 metų vasario 24 dieną buvo atkeltas kairės pusės, kita – iš dešinės, o jis pats su naikintojų grupe įėjo į kiemą. Apsupus pastatus banditų nerasta, bet paaikėjo, kad gaujoje – ne 12, o iki 50 žmonių, ir visi jie buvo pasaloje. Kai naikintojų grupė suponamą, į juos iš visų pusų išsautuvu ir kulkosvaidžių ēmė šaudyti banditai. Naikintojai nesitikėjo puolimo, dalis jų sukėlė paniką, ir todėl kai kurie naikintojai, užuot priešinęsi banditams iškart išėjo į Daugus.

Drg. Petrov su likusiais naikintojų bataliono kovotojais stojo į mūšį su banditais, bet jėgos buvo nelygios, banditai ēmė supti drg. Petrov kartu su naikintojais.

Kad išvengtų aukų, drg. Petrov išvedė naikintojus iš ugnies puslankio ir pasitraukė.

Mūšis truko 30 minučių. Jo metu banditai užmušė 9 žmones iš naikintojų bataliono, Kančėnų k. kaimo tarybos pirmininko pavaduotojų ir atsiskirtinai mūšio metu vežimuvažiavusį žmogų. Iš viso per mūšį gauja užmušė 11 žmonių, vieną arklių. Pagal Kančėnų k. piliečių duomenis, 2 banditai užmušti ir 2 sužeisti – juos išsivežė išeidami.

Vilnius

Specialus pranešimas

1945 metų vasario 23 dieną, 15.30 val. NKVD Daugų valsčiaus poskyris iš piliečių gavo žinių, kad Alytaus apskrities Daugų valsčiaus Kančėnų k., už 4 km nuo valsčiaus centro – Daugų mstl., įsikūrė poiliisių banditų grupė. NKVD Daugų valsčiaus poskyrio viršininkas drg. Petrov nusprendė sugauti arba sunaikinti nurodytą banditų grupę. Tuo

tikslu drg. Petrov su 22 Daugų mstl. naikintojų bataliono kariais vasario 23 dieną 16 val. išvažiavo į banditų grupės buvimo vietą.

Pagal turimus duomenis, turėjo būti ne daugiau kaip 12 banditų, įsikūrusių viename Kančėnų k. name. Kad apsupė banditų grupę, drg. Petrov naikintojų bataliono karius suskirstė į tris grupes. Viena grupė turėjo užėiti iš pastato kairės pusės, kita – iš dešinės, o jis pats su naikintojų grupe įėjo į kiemą. Apsupus pastatus banditų nerasta, bet paaikėjo, kad gaujoje – ne 12, o iki 50 žmonių, ir visi jie buvo pasaloje. Kai naikintojų grupė suponamą, į juos iš visų pusų išsautuvu ir kulkosvaidžių ēmė šaudyti banditai. Naikintojai nesitikėjo puolimo, dalis jų sukėlė paniką, ir todėl kai kurie naikintojai, užuot priešinęsi banditams iškart išėjo į Daugus.

Drg. Petrov su likusiais naikintojų bataliono kovotojais stojo į mūšį su banditais, bet jėgos buvo nelygios, banditai ēmė supti drg. Petrov kartu su naikintojais.

Kad išvengtų aukų, drg. Petrov išvedė naikintojus iš ugnies puslankio ir pasitraukė.

Mūšis truko 30 minučių. Jo metu banditai užmušė 9 žmones iš naikintojų bataliono, Kančėnų k. kaimo tarybos pirmininko pavaduotojų ir atsiskirtinai mūšio metu vežimuvažiavusį žmogų. Iš viso per mūšį gauja užmušė 11 žmonių, vieną arklių. Pagal Kančėnų k. piliečių duomenis, 2 banditai užmušti ir 2 sužeisti – juos išsivežė išeidami.

Gauja pagrobė užmušty naikintojų 9 šautuvus, 5 granatas, iki 30 šovinių.

Vasario 23 dieną 17.00 val. gauja iš Kančėnų k. išėjo Dusmenų miško link per Skabeikių k.

Iš mūsų pusės ėmėsi prieonių persekioti gaują NKVD vidaus kariuomenės kuopa su jai atsidavusiais naikintojų bataliono kariais, vadovaujamais vyr. ltn. drg. Regin. Persekiodama gaują, NKVD kariuomenė suėmė 4 banditus, tarp jų buvo Baksimas Adolfas, banditų grupės būrio vadas. Jis davė parodymus, kad yra Barausko Kosto gaujos narys, šioje gaujoje buvo iki 100 narių. Iš jo parodymų nustatyta, kad vasario 23 dieną gauja telkėsi Kančėnų k., turėdama užduotį tą pačią vasario 23 d. naktį užpulti Daugų mstl. valsčiaus centrą. Dėl susidūrimo banda pasitraukė ir 50 proc. savo narių paleido į namus pailsēti.

Vykdomė tyrimą, norėdami nustatyti iš banditų grupės į namus paleistus banditus ir likusios gaujos grupės dalies buvimo vietą.

Apie rezultatus bus papildomas pranešimas.

NKVD Alytaus apskrities skyriaus viršininkas, valstybės saugumo mjr. Černyšov

1945 02 27, Alytus

Nr. 1/59"

(Ant dokumento užrašyto trys nejskaitomas rezoliucijos.) (Buv. LSSR VSKA. F.3. B.7/11. T.l. L.110-112. Originalas. Rankraštis.)

Parengė Gintaras LUČINSKAS